

Marina Vujčić
Stolareva kći
(ulomak)

2. rujna 2012.

Ovdje se odmaram od svijeta. To je jedino *ovdje* koje nije mjesto nego stanje. Iskrcam svoj višak riječi na ekran, u retke, a onda ih promatram kao da su otišle u neko poželjno progonstvo na koje ja nisam stekla pravo. I dalje su moje, ali su se odmetnule dovoljno daleko da ih više ne mogu svojatati. To me na jedinstven način odmara. Poslije se vratim u svijet olakšana, umanjena za količinu izgovorenoga. Oslobodim mjesto za nove rečenice koje će mi omogućiti to izostajanje. Taj blagoslov.

5. rujna 2012.

Opet oko jezera, jarunskog. Hod je svaki dan drukčiji. To volim kod hoda. Ista ja, isto jezero, isti koraci – a drukčije je. U mom hodu sudjeluje i nešto izvan mene. Nešto izvana, što svaki dan različito upijam. Kad ne bih imala po čemu drugome, mogla bih dane razlikovati po hodu. Ovako ih razlikujem po drugome. Današnji po nemiru, zastrašujuće nejasnom. Zbilja mislim da su mi svi prijašnji nemiri bili jasni, da sam im znala porijeklo i razloge. Ovaj je kao osoba – prisutan a nepoznat. Nemir neznanac.

22. rujna 2012.

Prije početka rečenice imala sam poriv izračunati dane bez zapisa. Pritom me obuzela nelagoda. Ne samo zbog šutnje, nego i zbog njezine mjerljivosti. Zbilja ne razumijem kako netko može voljeti matematiku i brojeve. Ja volim da je sve nemjerljivo, i šutnja i

zapisivanje. I hod i stajanje. Sviđa mi se jedino brojka osam. Samo za nju vjerujem da nigdje ne počinje i ne završava, a to je ono što meni matematički odgovara.

Kad nema drugih, moje se prave misli počnu razmnožavati. Kad kažem *drugih*, mislim na ljude, ne na misli. To *negdje*, gdje su se bile zavukle dok su drugi bili prisutni, počne se rastvarati, i one se iščahure. Krenu polako, oprezno, vireći prvo u mene iznutra pa u vanjski svijet, a kad osjete da je sigurno, zakotrljaju se i izađu.

23. rujna 2012.

Čitam Semezdinov *Autoportret s torbom*. Nekoliko jutara zaredom čitala sam po jedan tekst, uzimajući ih kao dnevni koncentrat književnosti, onako kako neki ljudi ujutro uzimaju žličicu meda.

Jutros je došla na red *Bijela košulja*. Nakon zadnje rečenice, koja glasi: "Ali sada kad je nema, ona više nije obična, već je samo bijela košulja koje se, eto, sjećam kao da je bila živ stvor u ovim jutrima, izrazito pustim",¹ otišla sam hodati. Bijela košulja bila je sa mnom svih sedam jarunskih kilometara. Semezdinova, ali i ona moja bijela košulja. Ne baš moja, ali moja svakako.

Možda svi imaju neku svoju važnu bijelu košulju, ne znam, ali jutros su te dvije bijele košulje, Semezdinova i moja, bile jedine važne bijele košulje na svijetu, ili barem najvažnije.

Počelo je nehotičnom mišlju da je Semezdin izgubio svoju bijelu košulju, a da sam ja izgubila čovjeka iz bijele košulje. On svoju bijelu košulju nema, a ona druga, meni važna kao što je njemu bila njegova, visi u ormaru – a nema čovjeka koji ju je volio i nosio. Onda se ta misao počela razmnožavati. Tiho i bez patetike, kao da se radi o diobi stanica s plakata u kabinetu biologije, a ne o nečem intimno važnom. Tako je to s mislima – izvana je nemoguće vidjeti koliko su moćne.

A ove jutros bile su moćne. Jer – nema dvojbe – gotovo svi koji pamte Boru, pamte ga u bijeloj košulji. Ona jedna, njemu najdraža, i danas visi u ormaru. Ona je jedini njegov odjevni predmet koji sam sačuvala. Jedinu kojega se baš nikako nisam mogla odreći. Bio bi to još jedan gubitak previše.

¹ Semezdin Mehmedinović, *Autoportret s torbom*, Fraktura, Zaprešić, 2012.

Kad se misao ustalila, više je nisam željela napustiti. Analogija je bila dovoljno podatna da se njome bavim svih sedam kilometara, a poslije, nakon šetnje, misli se slobodno mogu razrijediti i dan slobodno može postati sasvim običan. Sad je tema previše izazovna da je se odrekнем jer, eto, ispalo je da i Semezdin i ja na fotografijama tragamo za onim što nam je oteto. Njegov je gubitak potpun jer toga što je izgubio nema ni na fotografijama, moj je potpun jer fotografije dokazuju da sam to doista imala. U matematici gubljenja, nepravednoj koliko i gubljenje samo, i s ove i s one strane oceana zjapi velika praznina – samo što je moja popunjena svime onime što ni jedna smrt ne može oteti. Semezdinovo je sjećanje apstraktno, a ja imam na raspolaganju milijun opipljivih tragova nekadašnjeg imanja kojima mogu prevariti gubitak, u onome što on zove *izrazito pustim jutrima*.

Svakoga jutra moramo krenuti ispočetka. I Semezdin, živ čovjek bez najdraže košulje, i ja, s košuljom bez najdražeg čovjeka. Kod četvrtog kilometra ta mi je misao odzvanjala u ušima kao neodrživ oksimoron koji, ipak, itekako ima smisla. Kad misli postanu literarne, u stanju su povezati neusporedivo i od toga neusporedivog napraviti temu koja se, bez obzira na težinu apsurdna, izbori za svoje pravo na postojanje. Stvarni život, onaj izvan fikcije, ne poznaje tu vrstu neravnoteže kojom se ravnoteža postiže. Sedam kilometara – po jedan za svaku godinu praznine. I to je bilo naizgled slučajno. Dužina moje uobičajene hodalačke rute jutros je imala neku novu računicu zahvaljujući paraleli koja povezuje sve te meridijane između jedne izgubljene i one druge bijele košulje.

Stvarno je dobro da sam spasila tu bijelu košulju. Pa makar i zbog ovog jutra, tako utješno literarnog.

Jer, kako god okreneš, dan nekako mora započeti. I tamo gdje bijele košulje nema, i ovdje gdje je bijela košulja umjesto čovjeka.

8. listopada 2012.

Za susjednim stolom čovjek je čitao novine. Naslovnica tih novina gledala je u mene. Gledao je, zapravo, aktualni ubojica, čija je fotografija bila otisnuta preko cijele stranice i čijem sam pogledu sad bila izložena – iako me se nije ticao. Taj čovjek ubio je ženu koju nisam poznavala. Ne znam čemu se veselila, o čemu je sanjala, je li slutila da će joj život biti kratak i da će tako brutalno završiti.

To lice ubojice, taj višak, obilježio mi je dan koji je trebao nositi druge slike – nedužne poput žene čiji je život okončan zbog tog lica koje ona i ja sada dijelimo kao da nam je učinio isto.

19. listopada 2012.

Kad sretnem neke parove, vidim kako s mukom nose svoju bivšu ljubav.

Ne znam uvjeravaju li sebe da je ona još uvijek tu, negiraju li njezino nepostojanje, ili su ga već priznali pa pristali ostati u olupini nekadašnje sreće. Ta bivša ljubav u njihovom držanju izgleda kao težak kofer koji bi najradije ostavili na garderobi i krenuli dalje olakšani jedinom. Čini mi se da je taj ljubavni umor najteža vrsta umora koju vidim na licima drugih.

9. travnja 2013., Trogir

Jučer je umro moj otac.

Osam dana borio se za život u bolnici Firule u Splitu. Osam dana puštali su nas k njemu na kapaljku, a ja sam svoje minute koristila da mu na uho kažem koliko mi je važan. Cijelo to vrijeme vjerovala sam da ću ga jednom moći pitati čuje li čovjek u komi ono što mu govore.

Od svih odgovora koje nikad neću dobiti, taj mi je bio najpotrebniji.

11. travnja 2013.

Kad bih dolazila u Trogir, otac bi me privinuo uz svoja dva metra i dva centimetra i zagrlio tako čvrsto da mi se činilo da će mi kosti popucati.

Nikad me više nitko neće tako zagrliti.

13. svibnja 2013.

Kad upoznam neku osobu koja mi se učini zanimljivom, očekujem svemir u njoj. Ono duboko i moćno i nepregledno što se može vječno otkrivati i upoznavati.

Onda prebrzo dođem do dna tuđeg bića i naslutim prazninu. To je uvijek tužno, shvatiti da ispod tog dna nema više ničega.

Danas sam pored jezera shvatila zašto ga toliko volim. Jezero, mislim. Duboko je a tiho, neprimjetno moćno. Pretenciozno je to reći, ali podsjeća me na mene. Ja se zapravo uz jezero dolazim odmoriti uz sebe.

14. svibnja 2013.

Katkad samo treba obnoviti sadržaj vlastitog misterija.

10. kolovoza 2013.

Način na koji povremeno izbjegavam sebe graniči s mazohizmom. Znam što mi je potrebno za pravi život, a baš to si uskraćujem. Onda oplakujem rečenice koje nisam napisala, kao da mi ih je netko drugi uskratio.

Ponekad pomislim da sam sve izmislila. Da je pravi život zapravo fikcija, a ono nedokazano da je stvarnost. Čim postojanje proglasim tako upitnim, odmah je sve uzbudljivije, i život i fikcija.

13. kolovoza 2013.

Često glumim prisutnost. Pristojnu prisutnost u zbivanjima, među ljudima, prisutnost u mislima koje sam spremna podijeliti. Te koje dijelim obično nisu moje – one su samo službene misli za svijet u kojem sam se nekom greškom zatekla. Priručne misli koje nikome nisu neočekivane, potrošna roba za kojom ne treba žaliti. Ne žalim za njima, ali katkad žalim zbog njih.

Moj pravi svijet je nepokaziv.

Povremeno me spopadne tuga što me nitko ne pokušava odgonetnuti.

22. listopada 2013.

Pronašla sam nešto dobro u nesanici. Kad se probudim u zoru, a to je gotovo stalno, prati me osjećaj da prva ugledam svijet. Prva sam u redu za doček dana koji tek stiže. Imam priliku svjedočiti toj nedužnosti, nenačetosti, obnovljenoj verziji neba i grada. Propušteni san tada postaje nepropuštena sadašnjost prije budućnosti koja će nastupiti kad se i svi drugi probude.

23. listopada 2013.

U sobi je ponekad samo isječak prostora, kao da ostatak sobe ne postoji. Svijest taj ostatak eliminira. A u tom isječku boravi sav svemir, koliko god okrnjen bio.

24. listopada 2013.

Uvijek mi je bila sumnjiva sintagma "svakodnevni život". Zvuči kao podvala koja nas nastoji svesti na najmanju mjeru, izmišljena da nam oduzme očekivanja.

Ponekad imam samo potrebu trabunjati o onome što nije.

24. prosinca 2013.

Budim se. Opet. To je 17.455. jutarnje buđenje u mom životu. Sve već znam. Zastanem kod prve misli, smjestim je u kalendar (tek toliko da shvatim žurim li na posao), napravim onih nekoliko koraka do kupaonice. Tako počinje. Dok perem zube, rastu očekivanja.

11. rujna 2014.

Noćas sam se budila s mutnim slikama krcatim riječima. Znam da sam, onako napola probuđena, slovкала poruke iz sna da ih ujutro ne zaboravim zapisati. Činile su se važnima, iako je san bio ružan.

Ujutro sam naprezala sjećanje, ali sve je nestalo. Možda je s tim zaboravom umro neki potencijalni svijet, a možda sam samo bez posljedica preživjela noć.

4. studenoga 2014.

Uvijek kad se vratim ovome, rastuži me pauza. Svi ti dani bez zapisa, a nije da nisam imala što reći. Šteta je, jer možda je najljepše pisati ono što nije buduća knjiga.

Iako sam sama uvijek htjela viriti u živote pisaca, nikad nisam pomislila da bi netko htio zaviriti u moj. Koga bi zanimalo da su mi odnekud upravo zamirisala pečena jaja? Onako kako su mirisala nekad, u djetinjstvu, pečena na tavi od emajla za čije se dno bjelanjak hvatao tako da ga je uvijek trebalo strugati. Taj hrskavi bjelanjak iz vremena bez teflona bio je jedan od najboljih okusa djetinjstva.

9. studenoga 2014.

Ponekad neke rečenice izgovorim naglas. Sebi, sama. Valjda su to one koje nisu dovoljno uvjerljivo zazvučale u mislima. Iznenadi me vlastiti glas. On mi postane iznenadni dokaz da živim sama, kao da to u međuvremenu zaboravljam.

U knjizi koju čitam danas, *Lijepe stvari što se nebom gnijezde* Dinawa Mengestua, naišla sam na rečenicu koja potvrđuje tu vrstu iznenađenja: "Kad živite sami tako dugo kao ja, zaboravite da je vaš privatni svijet samo iluzija koju stvaraju vrata i ključ."² Junaku ovog romana dogodilo se kad mu je netko pozvonio na vrata, meni kad sam naglas izgovorila rečenicu. Bila je to rečenica *Budućnost je svaki sljedeći trenutak*,

² Dinaw Mengestu, *Lijepe stvari što se nebom gnijezde*, Vuković&Runjić, Zagreb, 2009.

jedna od onih koje ne izgovaram pred drugima. Svoje pompozne verbalizacije ne skrivam jedino od sebe. Ponekad zbilja poželim baš sve izgovoriti, ali obično nije pravo mjesto ni vrijeme. Pravo mjesto i vrijeme je samo u iluziji koju stvaraju vrata i ključ.

17. studenoga 2014.

Sve bi bilo dobro kad bi se čovjek mogao sam zagrliti.

Da si ne dajem zadatke, odletjela bih među oblake kao balon pun helija. Samo bih prevrtala riječi po glavi, tuđe i svoje, i ništa izvana ne bih primjećivala.

18. studenoga 2014.

Ponekad me ima više nego što mogu podnijeti.

26. prosinca 2014.

Prođu sati, možda i više od toga, da ne pogledam kroz prozor. Ponekad mislim da je besramno koliko me malo zanima vanjski svijet. Primijetiti ću, recimo, isječak neba ako se ono nakon nekoliko sivih dana zaplavilo – ali i to nebo me zanima samo kao odraz nečega iznutra, ili kao nešto izvana što podržava moje iznutra.

S lakoćom bih mogla izostati.

Ne izostati tako da me nema, da ne postojim, nego izostati tako da ne sudjelujem ni u čemu osim u samo svome.

1. siječnja 2105.

Moj duhovni teritorij. Postaje mi sve jasnije da je neosvojiv, da nema onoga tko bi ga imao petlje zaposjesti i u njemu ravnopravno sudjelovati – barem ne nekoga u mojoj blizini. Možda će mi se to sutra činiti tužnim, danas mi se čini spasonosnim. U sebi i

sa sobom, tu doista želim biti. U samoći u kojoj nikad nisam sama. S izmišljenim malim ljudima i njihovim brigama, njihovim životima koje sam ispisala da nam bude bolje – i njima koji ne bi postojali da me nema, i meni koja ne bih ovako postojala da nema njih. To je moja simbioza, moje željeno zajedništvo, moj najdraži razlog za sutrašnje buđenje.

Opet, po tko zna koji put, iznova shvaćam što mi je potrebno da budem onako kako trebam biti. Kad pišem, svemir se posloži u moju korist, težina posustane i ja se ne bojim ničega jer znam da mi se sve dobro već događa, ovdje i sada, s rečenicama i odlomcima koji nastaju kao da su oduvijek čekali da ih napišem, da budemo jedno drugome ono što bi svi jedni drugima trebali biti. Nema te ljubavi koja nas sada može nadglasati.

2. siječnja 2015.

Može se biti u simbiozi sa sobom. Kad zagubiš sebe na neko vrijeme pa se opet pronađeš, onda s tom pronađenom osobom dijeliš uzajamnost kakvu mogu dijeliti samo dvije zasebne persone koje su, zapravo, osuđene jedna na drugu.

4. siječnja 2015.

Volim grafitne olovke, ali svaki put kad poželim nešto zapisati moram ih tražiti. Zavuku se pod rub tipkovnice, uz stranice knjiga ili među papire. Grafitne olovke imaju svoju mimikriju, u to sam sad već sasvim uvjerena. Skrivaju se da ne bi bile potrošene. Izbjegavaju me. Tehničke olovke nikad se ne zakamufliraju u radni pejzaž jer uvijek imaju neki dodatak koji ih spriječi da se kotrljaju po stolu. One mi nisu mrske, za razliku od kemijskih olovaka. Kemijske su olovke nešto najgore čime se čovjek može poslužiti pri zapisivanju. Ostavljaju umjetan, neuvjerljiv trag koji ponižava rukopis. One se ne zagubljuju, a najradije bih da ih nema. Riješit ću se svih kemijskih olovaka koje imam.

Pronašla sam svoju grafitnu olovku. Skutrla se iza gornjeg, podignutog ruba tipkovnice. Nije je trebalo šiljiti. Mogla sam zapisati Jergovićevu rečenicu iz *Levijske tkaonice svile*: "Sudbina nema smisla za kontekst. Sudbina nema poetike."³

9. siječnja 2015.

Ja ne vidim oko sebe priče, vidim samo stanja. Priče moram izmisliti, zato pišem tako sporo.

U romanu koji sam jučer privremeno završila ništa nisam morala izmisliti. On je stanje.

10. siječnja 2015.

Nadraži su mi dani u kojima je nebitno koliko je sati.

11. siječnja 2015.

Nitko ne dolazi. Doduše, nisam nikoga ni pozvala. Dobro mi je ovako, baš ovako, baš u trenutku kad osvijestim to da nikoga nema i da nitko neće ni doći. Inače bih zaboravila da je moglo biti i drukčije, da sam mogla izgovoriti hrpu uzaludnih rečenica u nekom dijalogu koji meni, zapravo, uopće ne treba.

12. siječnja 2015.

Nisam u neprijateljstvu sa stvarnim životom, samo ga volim izbjeći.

13. siječnja 2015.

³ Miljenko Jergović, *Levijska tkaonica svile*, Fraktura, Zaprešić, 2014.

Noćas sam sanjala svog oca. Prvi put od njegove smrti, barem iz snova kojih se sjećam.

Bio je živ, ali nemoćan kao da je mrtav. Teško je hodao u svom radnom kombinezonu od tramera i oslanjao se na meni nepoznatu žičanu ogradu iza koje je bila cesta. Prišla sam mu da ga zagrlim. Zagrljaj je bio čvrst i stvaran. Zagrljaj kakav mi treba, svaki dan. Shvaćala sam da mu je teško, da mu je takav život teret, da mu i zagrljaj predstavlja napor. Rekla sam mu, u snu: *Tata, znam da nije lako, ali si tu, zajedno smo*, a on je, glasom otežalim od bolova, odgovorio: *Mora da nas Bog jako ne voli kad nas je ovako ostavio zajedno*.

Moj otac nije vjerovao u Boga.

Cestom iza ograde tada je sporo prošao neugledan crni automobil u kojem su sjedili majka i sin, kao posuđeni iz nekog niskobudžetnog terorističkog filma. Ona je bila debela, a on krezub i opasan. Majka je u krilu imala strojnicu. Moj otac je gledao prema njima s bespomoćnom mržnjom, kao netko tko im se treba osvetiti za stanje u kojem se nalazi a za to nema snage.

Taj me prizor probudio, bilo je oko dva u noći. Ustala sam da ga zapišem, od brige da ga se neću sjećati ujutro. Još sam osjećala čvrstinu onog zagrljaja.

14. siječnja 2015.

Rijetko sanjam, ili se snova slabo sjećam. One zapamćene uglavnom mogu zahvaliti nuždi. Maloj. Kako se mjehur puni, dubina spavanja slabi pa na granici do buđenja pohvatam prizore kojih u dubokom snu nisam svjesna. Tako su snovi u mom životu zapravo stvar biologije. Snovi pred nuždu. Snovi za nuždu. Nužni sni.

18. siječnja 2015.

Fali mi hodanje. Fali mi sve ono što ide uz koraćanje: misleća iznenađenja koja izrone odnekud gdje su bila čvrsto zametnuta i odakle ih samo hodanje može odtaložiti. Smiješne su mi metafore koje se u vezi s tim nameću – jer te mi misli onda budu kao izvanmaterična trudnoća iz koje se nešto rodilo unatoč svim zakonima biologije. Neurološko čudo budućih rečenica.

20. siječnja 2015.

Ja ne znam što ću s tom ljepotom jutara u kojima se još ništa osim mene nije probudilo. Bude mi preširoko, ali bude mi premalo kratkotrajne slobode. Sloboda se ne bi smjela naguravati u nekoliko sati.

27. veljače 2015.

U ljekarni su mi preporučili umjetne suze. Ima u tome ironije. Na umjetan način vlažit ću oči. Ne znam bi li prave suze imale isti učinak. To mi je u ljekarni bilo neugodno pitati.

28. veljače 2015.

Sanjala sam da sam budna. Da se u snu pravim da spavam. Bilo je to u nekoj kući, meni nepoznatoj, u kojoj je bilo vrlo važno spavati, a kako mi to nije polazilo za rukom, glumila sam. Ne znam tko me u toj kući nadzirao, ali netko jest. Netko tko je hodao okolo i provjeravao san. Bilo nas je više, na mnogim krevetima u toj prostoriji, ali ja nisam imala pojma tko su svi ti ljudi jer ih nisam vidjela, samo sam osjećala da su tu. Zatvorenih očiju, pazeći da me ne raskrinka onaj provjeravač, razmišljala sam o tome prave li se i ti drugi da spavaju. Dugo je to trajalo, cijeli jedan san sve do jutra. Kad sam se probudila, bila sam naspavana. Nisam se dugo naspavala tako dobro kao u tom snu u kojem sam se samo pravila da spavam.

4. ožujka 2015.

Danas sam se sjetila svoje bake. Kad sam završila fakultet, poklonila mi je naušnice. Zlatne, obručaste naušnice kakve su se nosile u to doba.

Umrla je prije nego što sam joj morala priznati da sam nekoliko godina kasnije, u ratnom siromaštvu, prodala te naušnice u jednoj zlatarnici koja je otkupljivala lom-zlato. Valjda se to zove *lom-zlato* da obezvrijedi i snizi cijenu nakitu koji ljudi prodaju. Sjećam se da sam tada, kad sam ih u Jurišićevoj ulici dala za iznos koji nam je omogućio nekoliko dana golog preživljavanja, mislila kako ću se jednom vratiti po njih. Možda to misle svi koji tako moraju prodati dragu uspomenu, ne znam, ali znam da sam tada zbilja vjerovala u to.

Nisam se nikad vratila po njih. Možda su pretočene u neki drugi komad zlatnog nakita, ali veća je vjerojatnost da ih je netko kupio za puno više novca nego što sam tada dobila za njih.

Danas se pitam tko je ta žena koja ih nosi. Tko god da je, ona ne zna da je devedesete jedna baka svojoj unuci te naušnice kupila zato što je diplomirala.

5. ožujka 2015.

Kad smo djeca, ne sjećamo se. Na pameti nam je samo budućnost. Onda se počnemo sjećati djetinjstva, pa rane mladosti, pa zrelosti. Nostalgijom neutraliziramo ružna sjećanja i uljepšavamo druga. Puno materijala za sjećanje znači da smo prešli svoju polovicu.

Ja sam cijeli današnji dan u sadašnjosti. Ne znam što to znači. Možda sam zaglavila negdje između. Ništa od jučer i ništa od sutra nije mi na umu.

6. ožujka 2015.

Ima dana kad se riječi samo izgovaraju. Obično uzalud.

10. ožujka 2015.

Na prozoru moje spavaće sobe žive tri goluba. Ne znam koliko su tamo tijekom dana, ali navečer kad idem spavati uvijek vidim da su već zauzeli svoje pozicije na

prozorskom podestu. Tako je dan za danom, cijele zime. Jutros su još uvijek bili tamo kad sam ustala, i gotovo sam im rekla *Dobro jutro, golubovi*.

Ne volim ptice izbliza, ali nemam ih srca otjerati. Ovi su golubovi već dobro uneredili prozorski podest, ali svaki put kad pomislim da bih trebala biti negostoljubiva zaključim da su tamo možda s nekim razlogom. Možda baš zato da bih imala kome reći *Dobro jutro* i *Laku noć*.

13. ožujka 2015.

Grad je bio pun ljudi. Dugo nisam izlazila navečer pa sam se osjećala kao da je sve oko mene novo i strano. Kao da se u međuvremenu na Zemlju naselila cijela jedna nova generacija u koju sam se ja zakasnila prijaviti.

14. ožujka 2015.

Imam šum u glavi od viška misli. Većina je nepotrebnih. Iskrzane su i neupotrebljive. To su praktične misli: što sam napravila, što nisam, što bih još trebala, kad ću što, kako ću što, hoću li nešto prije ili kasnije. Poželim da postoji neka sklopka za taj višak pa da ga mogu isključiti. Kad pokušam zamisliti što bi ostalo, kad naslutim esenciju pročišćenu od tog smeća, dođe mi da se rasplačem.

23. ožujka 2015.

Prehodala sam grad. Skoro pa doslovce. Od Rudeša do Rebra. Ušla sam u tramvaj samo nekoliko stanica, da ne zakasnim na pregled. U tramvaju nisam znala kako poništiti kartu, toliko se dugo nisam njime vozila.

Bio mi je pravo čudo taj tramvaj. Leglo literarnih likova. Osjećala sam se kao da dugo nisam vidjela *prave* ljude. Njihova lica, umor, torbe, odjeća – sve me to zateklo nespremnu. Poželjela sam izvaditi telefon i fotografirati ih, kao da sam se našla u egzotičnoj zemlji nastanjenoj srodnom ljudskom vrstom kojoj sam zaboravila pripadati. Na tim bi fotografijama onda bili ljudi poput mene, samo daleko točniji i stvarniji.

29. ožujka 2015.

Nekad su ljudi ostavljali za sobom fizičke zapise. Netko bi od nasljednika naišao na te bilježnice, rokovnike, fascikle – pa bi ih listao, čitao, iznenađen svijetom koji se skrivao u glavi bivše osobe.

Kad iza osobe ostane računalo, treba posebna vrsta znatiželje da bi se taj netko potrudio prekopati čudno nazvane dokumente, ikonice iza kojih možda nema ničega, a možda kriju cijeli jedan neslućeni sadržaj unutrašnjeg svijeta.

Nekad me ta misao zabavlja, a nekad je tako zastrašujuća da poželim napisati kompjutersku oporuku, kad već ne znam napraviti reda među dokumentima.

30. ožujka 2015.

Na jednom od satova uz jezero uvijek je 20 do 12. Baš na tom satu uvijek pogledam vrijeme, iako znam da stoji. To je sat koji zapravo pokazuje da vremena ima. Još nije 5 do 12, a budući da stoji, na njemu 5 do 12 neće ni biti.

Taj sat zapravo ne pokazuje vrijeme, nego jezerski mir. Vremensku bonacu. Poručuje da je moguće zastati u trenutku i ne osjećati imperativ prolaznosti. Ima, eto, i satova koji to pokazuju. Prošla sam pored njega nebrojeno puta, a tek sam ga danas shvatila.

* * *

Volio si riječ *knjiga*.

Volio si moje ime.

Knjiga o nama, tako će se zvati.

Jednom ću je doista napisati.

To sam pomislila dok sam hodala, a onda kasnije, noću, bila je već prošla ponoć, u nekoj sasvim drugoj knjizi, već napisanoj, naiđem na rečenicu. "Naučila sam nešto o istovremenosti: da je sjećanje sadašnjost svih zapamćenih događaja."⁴

Još kasnije noću, kad sam ustala da zapišem tu rečenicu (ionako nisam mogla spavati), zamećem tragove: praznim pepeljaru punu opušaka, bacam praznu kutiju cigareta i otvaram novu. Novootvorena kutija i prazna pepeljara ostavljaju dojam nedužnosti, kao da je pušenje tek namjera. Nezapamćen događaj.

1. travnja 2015.

Tamo je, taj roman-spomenik. Ikonica na desktopu. Iza te ikone koja predstavlja Word dokument od dvjesto trideset i dvije stranice, naizgled tako nedužne i naizgled tako nalik na druge, nešto je sasvim drugo i veće. Toliko da već šest tjedana, otkad sam zatvorila dokument, na tu ikonicu ne mogu kliknuti. Strah me što je unutra. Znam da nije dovoljno dobro, ali ne mogu se natjerati da se u to uvjerim.

3. travnja 2015.

Kad sam se probudila, bilo je nebo. Nije to bilo nikakvo posebno nebo, da se razumijemo. Bilo je jedva plavo, i bilo je mutno od oblaka, ali puno je dana u kojima ga uopće ne primijetim pa mi je jutros naraslo do važnosti.

4. travnja 2015.

Moja nova junakinja, Katarina, poživjela je već više od pedeset stranica. To je ono kad više nema natrag. Dobit će cijeli jedan romaneskni život.

Draga mi je, tako drukčija od svih mojih junaka otežalih od viška misli. Ona samo treba nekoga da je zagri.

⁴ Olja Savičević Ivančević, *Adio kauboju*, Algoritam, Zagreb, 2010.

6. travnja 2015.

Tata je rođen na današnji dan 1941. Na dan kad su bombardirali Beograd. U djetinjstvu me uznemiravao taj podatak, da mi se otac rodio na dan kad je u njegovoj zemlji započeo rat. Ni danas mi nije svejedno.

Bilo mu je važno da ga nazovem na rođendan. Pazila sam na to, iako ne držim do ovih ili onih datuma. Jedne sam ga godine, kad je imao baš onoliko koliko ja imam sada, jednostavno zaboravila nazvati. Ne znam kome je od nas dvoje teže palo. Sad se ta grižnja savjesti obnovila, otkad ga nema. Jednog šestog travnja kći ga nije nazvala da mu čestita rođendan. Telefon je sigurno zvonio toga dana, ali ni jedan poziv nije bio iz Zagreba.

8. travnja 2015.

Jedan dio mene funkcionira na epistolaran način. Često u mislima pišem pisma ljudima.

9. travnja 2015.

Popodne sam zaspala i sanjala pogrešku u knjizi koju sam uredila. Bila je to napomena koju sam upisala u tekst rukopisa i koja je nekako preživjela sva čitanja i sad se upadljivo kočoperila u tiskanom izdanju. Cijela jedna rečenica na koju sam se bila i potpisala pa je sada i moje ime nepovratno tamo stajalo kao dokaz da sam za tu pogrešku, za tu umetnutu opasku koja strši u prozi jer je ispisana većim fontom nego ostatak teksta, ja kriva. Probudila sam se s tako uvjerljivim dojmom tog propusta da sam nakon buđenja morala zaviriti u knjigu da se uvjerim da ga na javi nema.

10. travnja 2015.

Pijem dan na slamku. Ili on možda pije mene? Na slamku.

11. travnja 2015.

Vratila su mi se prava buđenja. Dugo sam se budila kao na prepad. U jednom času bila bih u dubokom snu, a već u drugom nemilosrdno budna, bez prava na privikavanje. Nedostajalo mi je ovo prijateljsko, polagano izranjanje na površinu dana. Buđenje po mjeri čovjeka.

16. travnja 2015.

Vježbam sadašnjost. Kad zastanem, shvatim da sam uvijek negdje drugdje – ili u sjećanju, ili u očekivanjima.

4. svibnja 2015.

Jutros sam se probudila s osjećajem da sad dolazi zima. Da je kraj jeseni. Užasnula me mogućnost da se tako lako može vratiti nešto čega sam se jedva riješila.

1. lipnja 2015.

Sanjala sam san za zapisivanje.

U knjižnicu ulazi čovjek srednjih godina. Želi članstvo, ali nema novca. Ponaša se kao da je u pitanju pljačka – želi knjižničarku opljačkati za 50 kuna kako bi platio članarinu. On samo želi biti član nečega. Želi negdje pripadati.

Ona barata citatima iz književnosti, on je očajnik, ali očajnik sa stilom i dubinom.

Trebalo bi taj san prepisati u dramu.

20. lipnja 2015.

Katkad mi se čini da se sve događa da bi se moglo dogoditi nešto drugo.

27. lipnja 2015.

Nevrijeme je. Nepochjenjivo. Za nevremena su svi zaokupljeni sobom pa me se nitko neće sjetiti. Uznemiruje me pomisao da bi me netko mogao potražiti.

Isključila sam telefon, prigušila postojanje. Čitam tri knjige naizmjenice i pišem paralelno prozu i dramu. Može li bolje.

1. srpnja 2015.

Našla sam svoju pravu frekvenciju. Možda sam dosad samo tražila stanice. Radio je krčao, čulo se puno nejasnih i kaotičnih zvukova. Sad imam kristalno čist glas u glavi. To sam ja, čak i kad samo šutim.

13. srpnja 2015.

Pokušavala sam osloboditi se misli. Sjela sam na balkon i slušala automobile koji prolaze. Odlučila sam da će to biti preskočene misli koje su prošle mimo mene. Za svaki auto koji bi prošao, pomislila bih: *Evo, ovo je misao koju nisam odmislila, koje sam pošteđena*. Ali, kvragu, i to je bila misao.

15. srpnja 2015.

Najbolji je tulum između redaka.

23. srpnja 2015.

Ponekad mi dođe da samoj sebi – baš kao psihijatrica junakinji u mom romanu – kažem: *I što bi sad htjela? Orden za izražavanje?*

Onda se sjetim koliko toga nisam ni izgovorila ni napisala pa zaključim da imam, ako ništa drugo, pravo nadoknade.

Jednom sam kod nekoga – mislim da je to bio Nikolaidis – pročitala kako je uvijek vjerovao da ima nešto važno reći, i da će šteta zbog njegove izgubljene rečenice dovijeka odzvanjati kozmosom kao posmrtna zvona.

Naravno da mi se svidjela ta misao. Ne mislim da se u kozmosu bilo što poremetilo zbog onoga što nisam rekla ili napisala, ali u meni vjerojatno jest. No možda se samo poremetilo onako kako je moralo biti poremećeno, da ja ne budem poremećena.

8. kolovoza 2015.

Nikad se nisam pitala kako se uvjerim u neki svijet koji sam izmislila. On za mene jednostavno bude. Sad nas je dvoje u iluzornoj stvarnosti pa mi je osjećaj nov. Ivanišević i ja izmislili smo dvoje ljudi i njihove međusobne veze u romanu koji zajedno pišemo. Vjerojatno oboje tu i tamo pomislimo: *Dobro je, ima nas još ovakvih čudaka.*

10. kolovoza 2015.

Bio je čovjek bez dna.

30. kolovoza 2015.

Zaboravljam da su iza zidova moga stana neki drugi stanovi i ljudi. Kad iznenada toga postanem svjesna, odem predaleko. Tuđi život s druge strane zaposjedne moj, pogotovo iz onog stana uz dnevnu sobu jer ne znam tko tamo živi. Možda je tamo netko u nevolji. Možda i nije. Možda netko jednostavno spava, kuha ili zrači posteljinu. I neki sasvim jednostavan život bi me zadovoljio, samo da nahranim znatiželju.

Kad mi to ne uspije jer se zid između mog i tog života nije predomislio pa postao prozor, mirno odustajem od znatiželje znajući da ću ionako, prije ili kasnije, zamisliti što treba.

Svašta je već tako osoba s druge strane i ne znajući proživjela, a sad tamo mirno postoji u blaženom neznanju.